

Αμφιάρειο του Ωρωπού – Αμφιάραος.

(Κ. Σταθόπουλος, φαρμακοποιός)

Ο Αμφιάραος ήταν μια από τις ευγενέστερες και σεβαστές μορφές της Ελληνικής Μυθολογίας. Γιος του Οικλέους και εγγονός του Μελαμπύδος από τον οποίο εκληρονόμησε την μαντική τέχνη και τις θεραπευτικές του γνώσεις.

Συμβασίλευε στο Άργος μετά του Άδραστου του οποίου την αδελφή Εριφύλη έλαβε ως σύζυγο. Όταν ο Πολυνείκης γιος του Οιδίποδα διωγμένος από τον αδελφό του Ετεοκλή ήρθε στο Άργος ζητώντας βοήθεια για να καταλάβει την Θήβα ο Αμφιάραος αρνήθηκε, αφ' ενός διότι εθεώρει άδικο την εκστρατεία αφ' ετέρου (αφού ήταν μάντης), επειδή γνώριζε πως όσοι θα έπαιρναν μέρος στην εκστρατεία αυτή, θα εύρισκαν τον χαμό τους, εκτός από τον Άδραστο, προσπάθησε λοιπόν να παρασύρει και τους άλλους αρχηγούς να μην εκστρατεύσουν.

Αλλά ο Πολυνείκης χάρισε το περίφημο περιδέραιο της Αρμονίας (γυναίκα του βασιλιά της Θήβας Κάδμου) στην Εριφύλη η οποία ανάγκασε τον άνδρα της Αμφιάριο να πάρει μέρος στην εκστρατεία με άλλους έξι αρχηγούς (επτά επί Θήβας του Αισχύλου).

Φεύγοντας ο Αμφιάριος για τον πόλεμο άφησε εντολή στα παιδιά του Αμφίλοχο και Αλκμέωνα να εκδικηθούν τον θάνατο του όταν μεγαλώσουν, πράγμα που έκανε ο Αλκμέων σκοτώνοντας την μητέρα του Εριφύλη. Μετά το οικτρό τέλος της εκστρατείας, κατά την οποία εφονεύθησαν και τα δύο αδέλφια Ετεοκλής και Πολυνείκης ο Αμφιάραος φεύγοντας προς την Αττική καταδιώχθη υπό τον Περικληγένου γιο του Ποσειδώνος και θα εφονεύτο αν ο Ζεус δεν επενέβαινε ανοίγοντας χάσμα στη γη με κεραυνό, που κατάπιε τον Αμφιάραο με το άρμα του και τον ηνίοχο του αποφεύγοντας τον επονείδιστο θάνατο.

Τα γεγονότα αυτά συνέβησαν κατ' άλλους μεν στη θέση Άρμα όπου το ομώνυμο σημερινό χωριό κατ' άλλους δε όπου είναι το ιερό του Αμφιαρείου παρά τον Ωρωπό, που είναι και το πιθανότερο. Ο Αμφιάραος ετιμήθη μέχρι των εσχάτων εθνικών χρόνων, όπου επεκράτησε ο Χριστιανισμός, δια την μαντική ικανότητα, την ευσέβεια την δικαιοσύνη και ελατρήθη σαν Θεός.

Ιερά του Αμφιάραου υπήρχαν στο Άργος, Σπάρτη, Αθήνα και αλλού, αλλά το σπουδαιότερο βρίσκεται πλησίον του Ωρωπού μεταξύ Αττικής και Βοιωτίας.

Στην Ιλιάδα η περιοχή του Ωρωπού ονομαζόταν Γραία. Ο Θουκυδίδης ταυτίζει την Ωρωπία με την Γραία. Από την ονομασία Γραία και του κατοίκους της Γραίουσ παράγεται το Graeci που πρωτοχρησιμοποιήθηκε στην Κάτω Ιταλία και δηλώνει τους Έλληνες .

Ο Ωρωπός ήταν ανεξάρτητο κρατίδιο και ιδρύθηκε τα προϊστορικά χρόνια, πριν από την ίδρυση της Ερέτριας, αργότερα έπεσε στην κυριαρχία της Ερέτριας και μετά στην κατοχή της Αθήνας πιθανότατα το 506 μ.χ. Οι κάτοικοι του Ωρωπού γίνονται υπήκοοι των Αθηναίων αλλά όχι Αθηναίοι με Αθηναίο διοικητή.

Γεγονός μεγάλο για τον Ωρωπό υπήρξε η ίδρυση του Αμφιαρείου στο τέλος του 5^{ου} π.χ. αιώνα. Κατά την διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου οι Βιωτοί αποσπούν των Ωρωπό από τους Αθηναίους. Εν συνεχεία τον καταλαμβάνουν οι Θηβαίοι με οι Αθηναίοι πόλη και τελικά των Ελευθεριατών.

Τότε αρχίζει η μεγάλη ανάπτυξη του Αμφιαρείου, η ακτινοβολία του και η φήμη του απλώνεται όχι μόνο στον Ελλαδικό χώρο αλλά και στον βαρβαρικό. Καίγονται κτίρια στήνονται αγάλματα, θέατρο, λουτρά κ.λ.π. Θεσπίζονται να γίνονται κάθε χρόνο τα μικρά Αμφιάρεια, κάθε 5 χρόνια τα μεγάλα Αμφιάρεια όπου τελούνται γυμνικοί αγώνες αντάξιοι των Δελφικών ή των Ίσθμιων, ποτέ όμως δεν φθάνουν την αίγλη των Ολυμπιακών Αγώνων.

Μετά την μάχη της Χαιρώνεια το 338 π.χ. ο Φίλιππος ο Μακεδών παραχωρεί τον Ωρωπό στους Αθηναίους όπου γνωρίζει νέα ακμή. Στο ιερό γίνονται γιορτές και προσφέρονται αφιερώματα στον Αμφιάραιο. Ο Δημήτριος ο πολιορκητής καθιστά τον Ωρωπό ανεξάρτητο, αναπτύσσεται το μαντείο αλλά και το θεραπευτήριο, επίσης το ονειρομαντείο όπου αποκαλύπτεται ο τρόπος θεραπείας του ασθενούς, μέσα από το όνειρο παρουσιάζεται ο Αμφιάραιος δίνει εντολές θεραπευτικές αλλά και συμβουλές διαιτητικές προς τον ασθενή. Στο Μαντείο δίνονται χρησμοί όπου προστρέχουν από όλα τα μέρη της Ελλάδος αλλά και από τις βαρβαρικές χώρες. Τούτο φαίνεται από τα αφιερώματα που βρέθηκαν κοντά στις ανασκαφές. Γίνονται χειρουργικές επεμβάσεις, αναφέρονται και απεικονίζονται σε γλυπτό, χρήση φιδιών για θεραπευτικούς λόγους, λαμβάνουν χώρα λουτροθεραπείες, φυτοθεραπείες, χρήση ελλέβορου για ελλεβοριασμούς.

Αναπτύσσεται το στάδιο και το θέατρο όπου γίνονται θεατρικές παραστάσεις και ποιητικοί αγώνες, παίζονται έργα διασήμων Ελλήνων δραματουργών Σοφοκλή, Ευριπίδη, Αισχύλου. Με την Ρωμαϊοκρατία 146 π.χ. βουβαμάρα πέφτει εκεί που υπήρχε ζωή και δράση, τιμητικά

ψηφίσματα δεν γράφονται, παντού λιβανίζονται οι ρωμαίοι αυτοκράτορες και οι στρατηγοί. Αγάλματα αφιερώνονται τώρα σ'αυτούς και όχι σε έλληνες επιφανείς φιλόσοφους και ποιητές.

Η επικράτηση του χριστιανισμού που έχει σαν αποτέλεσμα την εξαφάνιση της Αρχαίας δωδεκαθεης θρησκείας οδηγεί το Αμφιάρειο στην αφάνεια. Χωμένο μέσα σε δένδρα και θάμνους και μη έχοντας πόρους συντήρησης και στήριξης μαραζώνει τελειωτικά, αλλά εκτός από αυτό και μια άλλη φοβερή μάστιγα επίκαιρη και στα χρόνια μας επιδρά στον αφανισμό του Αμφιαρείου το αραίωμα του πληθυσμού της Ελλάδας, η ολιγανδρία. Ο Πλούταρχος αναφέρει χαρακτηριστικά ότι στις μέρες του μπορούσε κανείς να περπατάει ώρες ολόκληρες στην Βοιωτία χωρίς να συναντά ψυχή αλλά που και που κανένα βοσκό.

Η φύση παίρνει την εκδίκηση της και επανέρχεται δριμύτερη μη ξεχωρίζοντας την θετική επέμβαση του ανθρώπου από την αρνητική. Εκεί που ο άνθρωπος είχε επέμβει δημιουργικά καλύπτει τα πάντα με πλούσια βλάστηση που πλημμυρίζει το ιερό όπου λατρευτική ο Αμφιάραιος, ο ήρωας, ο θεός, ο θεραπευτής, ο μάντης, ο πιο σεβαστός και ευγενής άνδρας μεταξύ των Ελλήνων.

Η θεραπεία των Αρρώστων

Οποίος έμπαινε στο ιερό για έναν από τους σκοπούς που αναφέραμε, πλήρωνε δικαίωμα εισόδου και για απόδειξη έπαιρνε μολυβένιο εισιτήριο με ανάγλυφες τις μορφές του Αμφιάραιου και της υγείας. Ο άρρωστος που ήθελε χρησμό και κάθαρση έπρεπε να θυσιάσει στον Αμφιάραιο ένα κριάρι όπου πάνω στο νωπό δέρμα κοιμόταν. Μέσα στον ύπνο του δέχονταν σε όνειρο την συμβουλή του θεού για το πρόβλημα που τον απασχολούσε και θεραπεύονταν.

Αφού ο ασθενής γινόταν καλά αφιέρωνε διάφορα αντικείμενα στο θεό, που αγόραζε από τα παρακείμενα μαγαζιά, πήλινα, αργυρά, χρυσά αγαλματίδια, μικρογραφίες ποδιών, χειρών κλπ. Όταν τα τιμαλή μαζεύονται το συμβουλίου του ιερατείου έπαιρνε απόφαση να τα λιώσουν και να χρησιμοποιηθεί το αντίτιμο για τις ανάγκες του ιερού. Αναφέρεται ότι ο Κένταυρος Χείρων που ήταν γιος του Κρόνου και είχε μητέρα την Φιλύρα διδάξει στον Μελαμπόδα καθώς και τον Ασκληπιό την μαντική τέχνη όπου χρησιμοποιούντο λουρίδες από τον φλοιό της Φιλίρας (φλαμουριά –τιλιά), καθώς και νύμφες των δένδρων της φιλύρας.